

Kan man infria vallöften utan att sitta i regeringen?

-En studie i Vänsterpartiet och Miljöpartiets
vallöftesinfriande under mandatperioden 1998-2002

Abstract

This study attempts to answer the question as to what extent a political party that sustains a minority government in office, without forming a coalition government, can fulfil its electoral pledges. The study focuses on two minor Swedish parties, namely Vänsterpartiet (the Left party) and Miljöpartiet (Green Party) during the term of 1998-2002 when these parties supported and sustained the Social Democratic minority government that were in office. By analysing the two parties' 1998 electoral programmes it was possible to the electoral pledges to be sorted out and organised in order to be compared with various kinds of official documents such as legislation bills, law proposals, reports from government agencies and public authorities. These were researched in order to estimate whether or not the election pledge could be considered fulfilled during this term of office. The study can confirm that 47% of the electoral pledges given by the Left party were fulfilled whilst the Green Party only fulfilled 37%. The study however also confirmed that 87% of the total number of electoral pledges made by both parties were, at least, acted upon by law proposals in parliament.

Nyckelord: vallöfte, Vänsterpartiet, Miljöpartiet, stödparti, infria
Antal ord: 9996

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVK01
VT09
Handledare: Björn Badersten

Innehållsförteckning

Förord.....	6*
1 Det heliga Vallöftet?.....	1
2 Teorier och tidigare forskning.....	2
2.1 Mandatmodellen.....	2
2.1.1 Löftesteorin.....	3
2.1.2 Saliencyteorin.....	3
2.3 Tidigare forskning.....	4
3 Vad är ett vallöfte?.....	7
3.1 Min definition av vallöften.....	9
3.2 Var hittar man ett vallöfte?.....	13
4 Vilka vallöften ges?.....	16
4.1 Vänsterpartiets Valplattform 1998.....	16
4.2 Miljöpartiets valmanifest 1998.....	18
5 Att uppfylla ett vallöfte.....	20
5.1 Vänsterpartiets vallöftesuppfyllande 1998-2002.....	23
5.2 Miljöpartiets vallöftesuppfyllande 1998-2002.....	24
6 Reflektioner och Slutsats.....	27
7 Referenser.....	28
7.1 Primärmaterial.....	28
7.2 Litteratur.....	28

Förord

En studie som denna skriver givetvis inte sig själv, i synnerhet inte när ämnet berör så många olika ämnesområden, så många olika dokument och så många instanser i vårt samhälle som denna uppsats gör anspråk på. I mitt arbete har jag därför fått hjälp och stöd ifrån flertalet insatta experter och informanter utan vilka jag aldrig skulle kunnat genomföra detta arbete. Jag vill därför inledningsvis rikta ett stort varmt tack till Elin Naurin (Göteborgs Universitet, Statsvetenskapliga Institutionen) för hennes stöd, råd och ambitiösa engagemang i mitt arbete. Jag vill också rikta ett stort tack till Mats Einarsson (V) som hjälpt mig i bedömningarna av vänsterpartiets vallöften och gett mig del av partiets resonemang i frågorna samt gett inblickar i stödpartiernas arbete i och utanför riksdagen. Ett stort tack även till Erik Norrman i Nationalekonomiska institutionen vid Lunds Universitet som hjälpt mig i bedömningen av de skattepolitiska löftena. Samtidigt vill jag också tacka alla de som hjälpt mig hitta ovärderliga material och dokument;

Margareta Andersson, Försäkringskassan i Lidköping

Marie Silfverberg, Försäkringskassan

Annica Jönsson, Försäkringskassan Syd

Bengt-Olle Andersson, Försäkringskassan Internationella kontoret

Björn Badersten, Statsvetenskapliga Institutionen Lund

Jakob Gustavsson, Statsvetenskapliga Institutionen Lund

Leif Johansson, Statsvetenskapliga Institutionen Lund

Catrin Arhusiander, Finansdepartementet

Mikael Johansson (Mp)

Caroline Kling (Mp)

Charlotta Gustafsson (V)

Michelle Coldrey, Svensk Nationell Datatjänst

1 Det heliga Vallöftet?

”Politiker kan man ju inte lita på – de bara lovar och lovar hela tiden, men när det väl kommer till kritan då finns det alltid något annat som är viktigare”

Orden ovanför målar upp den bild av politiker som jag (och säkert många andra) har växt upp med. Just detta stycke är hämtat från min kära mors återkommande verbala utsagor, men de ger ett tydligt exempel på den allmänna inställningen till politiker och det demokratiska systemet i Sverige idag (se Naurin 2001, s.152).

Men det inte riktigt så illa ställt med politikernas löfteshållande som allmänheten gärna vill få det till. I flera studier om partiernas vallöftesinfriande (Naurin 1999, Royed 1996, Thomson 2001, Artés & Bustos 2008 m.m.) konstateras snarare att partier är hyfsat duktiga på att infria sina vallöften, i synnerhet i Sverige där Socialdemokraterna under mandatperioden 1994-98 lyckades infria eller påbörja infriandet av 85 % av sina vallöften (Naurin 1999, s. 49). Detta tyder ju på att mycket av allmänhetens inställning till de folkvalda politikerna beror på andra saker än verkligheten exempelvis på den skeva mediala bilden av vallöftesuppfyllandet (Andersson 2006, s.36f).

Under dessa omständigheter växer givetvis incitamenten till att faktiskt redogöra hur många vallöften som infrias av de politiker som väljs till våra styrande organ i Sverige idag. Tidigare vallöftesforskning har i större grad fokuserat sig på regeringspartiers vallöftesinfriande, något som visserligen är relevant i de flesta länder men som möter problem i ett land som Sverige. Fram till 2006 hade ju Sverige styrts i 12 år av socialdemokratiska minoritetsregeringar, med avgörande parlamentariskt stöd från Vänsterpartiet (1994-2006) och Miljöpartiet (1998-2006). Dessa två stödpartier spelade alltså en central roll för regeringen och för den politik som fördes under denna period. Därför är det också högst relevant att utvärdera huruvida dessa partier lyckades infria sina vallöften under denna period och i sådana fall vilka? För att få svar på dessa frågor behöver vi dels veta hur man bedriver vallöftesstudier, vilket vi ska reda ut i kapitel 2, dels kunna göra ett antal grundläggande begreppsdefinitioner; vad som exempelvis egentligen ett ”vallöfte” innebär – något vi ska definiera i kapitel 3, samt hur man ”uppfyller” det, vilket definieras i kapitel 4. I de avslutande kapitlen kommer resultaten att redovisas och diskuteras utifrån de redogörelser och teorier som vi under de inledande kapitlen redovisat.

2 Teorier och tidigare forskning

Inledningsvis ämnar jag att kortfattat redogöra för den teori/modell som onekligen ligger till grund den absoluta majoriteten av vallöftesforskningen; Mandatmodellen. Därefter kommer jag att göra en översikt över den mest relevanta forskningen på området i syfte att sedan ta avstamp för arbetet däri.

2.1 Mandatmodellen

Som tidigare nämnts är mandatmodellen eller mandatteorin den teori som ligger till grund för den mesta vallöftesforskningen, detta mycket beroende på teorins betoning av politiska löften såsom det grundläggande elementet i ett demokratiskt system.

Mandatmodellen grundar sig på idén om det politiska mandatet. Politiska partier har här till uppgift att erbjuda väljarna ett utbud av löften om handlingar som skall genomföras under mandatperioden. Väljarna kan sedan välja det parti vars löften ligger närmast deras egna preferenser och därmed ge dem mandat att genomföra detta, något som därför partierna förväntas göra. I denna teori betonas alltså vikten av vallöftet, som ges rollen som länken mellan de styrande partierna och väljarna (Naurin 2006, s.162).

Utifrån denna teori bygger alltså ”den goda representationen” på principen att vallöften ska infrias. Därför kallas teorin också ibland också för ”teorin om det ansvarstagande partiet” (Naurin 1999, s.9). I detta arbete kommer jag dock hädan efter att fortsatt benämna teorin för Mandatmodellen.

Det finns även en andra del av mandatmodellen, som dessutom ställer krav på ett brett och tydligt begränsat utbud av löften mellan partierna i syfte att skapa klara valmöjligheter för väljarna. Eftersom syftet här inte i första hand är att jämföra själva vallöftena mellan flera olika partier, så är denna del ointressant för detta arbete. Ett par grundläggande slutsatser kan dock inledningsvis dras av mandatteorin som sådan:

1. Eftersom det i Sverige i första hand de politiska partiernas vallöften som är intressanta, då enskilda politikernas personliga vallöften eller frågor inte har en lika framstående betydelse som i exempelvis USA.
2. Endast partier i regeringsställning berörs av denna teori. Partier som står utanför regeringsarbetet eller är satta i opposition förväntas inte infria sina vallöften och är således inte intressanta för analys. (Thomson 2001, s.173)

Utifrån dessa antaganden bedrivs alltså den största delen av vallöftesforskningen. Dock finns olika etablerade upplägg för hur forskningen

inom mandatmodellen skall genomföras och det är i dessa olika upplägg som de största skillnaderna förekommer inom vallöftesforskningen idag. Jag ämnar därför kort redogöra för de två huvudinriktningarna:

2.1.1 Löftesteorin

Löftesteorin eller löftesapproachen tar sin utgångspunkt direkt i mandatmodellen och betonar vikten av varje enskilt vallöfte såsom en förpliktelse gentemot väljarna. Således utgår löftesteoretikerna från att varje uttalande om att utföra en viss handling eller att nå ett visst mål är ett bindande löfte som partiet i fråga är tvungna att genomföra vid ett maktövertagande, för att kunna uppfylla ”den goda representationen”.

Även om denna teori är den kanske mest tillämpade, är den inte helt odebatterad. Framför allt finns det element i den som rent normativt kan ifrågasättas, bl.a. det faktum att alla vallöften behandlas lika och på samma sätt. Detta innebär att exempelvis Miljöpartiets vallöften om miljön är lika intressanta för analysen som exempelvis Miljöpartiets socialpolitiska eller utrikespolitiska vallöften. I detta fall kan det för vissa därför verka orimligt att miljöpartister lägger samma vikt vid sina utrikespolitiska löften som sina miljöpolitiska löften. I första hand kommer denna kritik ifrån den andra stora inriktningen; Saliencyteorin.

2.1.2 Saliencyteorin

Saliencyteorin betonar, till skillnad från löftesteorin, de s.k. hjärtefrågorna eller betonade ämnesområdena. Istället för att fokusera på olika löften om allt möjligt så riktar man in sig på partiernas egna särskilda sakområde, d.v.s. vad de lägger särskild betoning på för politiskt område. Detta innebär att väljarna möts av olika inriktningar istället för enskilda vallöften, vilket leder till att partier får en tendens att omfamna ett ämnesområde som ligger dem närmast ideologiskt (Naurin 1999, s.9).

Även i Saliencyteorin föreligger dock en del inbyggda slutsatser som kan vara intressanta för min fortsatta analys:

1. Saliencyteorins antagande om hjärtefrågor innebär att partier som hamnar i ett regeringssamarbete ofta har en tendens att ändra hjärtefrågor eller flytta sin betoning jämfört med vad de gick till val på, i syfte att underlätta samarbetet. Thomson menar att vid tillfällen där olika samarbetspartiers intressen står i rakt motsatts till varandra, förskjuts de olika partiernas betoningar eller hjärtefrågor till en sådan position att de inte direkt motsäger det andra partiets intressen. (Thomson 2001, s.173) Det är därför inte troligt att ett EU-skeptiskt parti som väljer att ingå i ett EU-positivt regeringssamarbete kräver ett omedelbart EU-utträde, trots att detta ligger i partiets omedelbara intresse.

2. Teorin innebär därför också att vallöften som berör andra områden än själva "hjärtefrågan" är närmast irrelevanta. Således är de ointressanta att analysera.

Både löftesteorin och saliencyteorin ger en bra utgångspunkt för en studie inom mandatteorins idé om det ansvarsfulla styrandet, även om de betonar olika aspekter. En saliencyteoretisk approach har fördelen av ett begränsat urval, då endast partiets hjärtefrågor aktualiseras. Den kanske största saliency-baserade studien gjordes av Klingemann, Hofferbert och Budge (1994), som analyserade tio västländers regeringar under en 40-års period mellan 40- och 80-talet. Studien utgick ifrån vilka områden som regeringspartierna betonade i sina valmanifest inför varje val, och jämförde dessa sedan med utgifterna i de efterföljande statsbudgetarna. Klingemann & CO:s studier visade på ett klart samband mellan prioriterade politikområden och förändringar i utgiftsmönstren i statsbudgetarna, något som man själva menade var ett resultat av att "modern politik är partipolitik" (Klingemann et al 1994:269f).

Som vi märker är fördelarna med Saliencyteorin påtagliga, då man inte bara har ett begränsat representativt urval att ta av, utan också kan få fram goda resultat för komparativa analyser. Problemen som lyfts fram emot teorin är dock dess inneboende validitetsproblem. Om man begränsar sig till det lilla urval av "löften" som hjärtefrågorna är och låter jämföra dessa med det begränsade materialet som finns i statsbudgeten, så finns stor risk att mycket av regeringens politik inte berörs i studien (Naurin 2006. s.166). Att sedan dra långtgående slutsatser utifrån detta är ifrågasättbart ur validitetssynpunkt. Dock hindrar ju inte detta att man kan använda sig av en saliencyapproach ändå, Thomson menar exempelvis att löftesteorin och saliencyteorin kan ses som goda komplement till varandra (Thomson 1999, s.11), något som inte alls är otroligt då den ena inte nödvändigtvis utesluter den andra ur ett rent metodologiskt synsätt.

2.3 Tidigare forskning

Vallöftesforskningen är idag en ganska liten gren av den statsvetenskapliga forskningen, men har sedan 60-talet producerat utvärderingar av olika demokratiska systems och politiska partiers förmåga att ge och uppfylla vallöften. Dessvärre har de allra flesta av dessa utvärderande arbetena varit olika utformade, både vad beträffar metodval och material, men också nödvändigheter som begreppsdefinition och redovisning. Detta innebär att all forskning inte är omedelbart jämförbar med varandra, även om vissa element i studierna numera är allmänt vedertagna som viktiga verktyg och moment för all vallöftesforskning.

Jag gav tidigare exempel på forskning som bedrivits med saliencyteoretisk inriktning så därför ämnar jag nu istället att koncentrera mig på den mer traditionella löftesteoretiska forskningen.

Inledningsvis kan vi konstatera att så extensiva studier såsom Klingemann et al (1994) är svåra att genomföra med den löftesteoretiska ansatsen. Den forskning

som har skett inom denna inriktning är snarare begränsad till enstaka länder under en serie av år, främst i USA.

Kanske mest framstående av dessa studier är Gerald Pompers och Susan Ledermans (1980) studier av de två amerikanska partiernas vallöften mellan 1944-1978. Pompers vallöftesdefinition har sedermera blivit allmänt använt av bl.a. Jeff Fishel (1985) och Carolyn Shaw (1998) vilka koncentrerade sig på presidenternas vallöften mellan 1960-84 (Fishel 1985) och 1992-96 (Shaw 1998). Dessa studier drog alla intressanta slutsatser om vallöftesuppfyllandet i den amerikanska politiken, där man uppskattar att mellan 60- 70% av vallöften som ges av presidentkandidater och partier infrias (Naurin 1999, s.12)

Det har dock även förekommit komparativa studier mellan olika valsystem, i synnerhet mellan det amerikanska och det brittiska systemet. Terry Royed (1996) visade att amerikanska partier mellan 1980-84 uppfyllde 60 % av sina vallöften, medan de brittiska partierna kunde uppfylla 84 % under samma tid. Royed kunde därför dra slutsatsen att det amerikanska systemet med maktdelningsprincipen missgynnade vallöftesuppfyllandet, medan det brittiska parlamentariska majoritetssystemet underlättade vallöftesuppfyllandet. Även Richard Roses studie (1980) bekräftar det höga vallöftesuppfyllandet i Storbritannien mellan 1970-74, som han uppskattar till 82 %.

Detta faktum är dock ifrågasatt, främst av Colin Rallings som i sin studie (1987) jämförde Storbritannien med Kanada under perioden 1945-79 och fann att endast 64 % av de brittiska vallöften infrias, medan 71 % av de kanadensiska infrias, trots att länderna har liknande valsystem och konstitutionell utformning.(Naurin 1999, s.13)

De skillnader i utfall som förekommer här kan eventuellt förklaras med att Rallings studie baserades på lagstiftning i första hand, något som skiljer honom från övriga forskare som i huvudsak fokuserar på annat material (Naurin 1999, s.14). Rallings tillvägagångssätt är dock ingalunda oanvändbart, flera andra studier har genomförts på liknande sätt bl.a. Efthalia Kalogeropoulou (1989) som gav sig i kast med regeringspartiet PASOK:s vallöften under mandatperioden 1981-85. Studien visade att 70 % av de grekiska vallöften hölls.

Thomsons studie av Nederländerna (Thomson 2001) under perioden 1986-98 visade lite mer annorlunda resultat, beroende på de speciella förutsättningar som ges i det nederländska politiska systemet. Genom att man i Nederländerna har en lång tradition av koalitionsregeringar är förutsättningarna för vallöftesuppfyllandet sämre där än i länder med majoritetsvals-system (ex. USA, Storbritannien) något som Thomson kunde bekräfta då hans studie visade på att endast 61 % av de nederländska vallöften uppfylldes.

Den forskning som dock kommer att ligga detta arbete närmast är den studie som gjordes av Joaquin Artés och Antonio Bustos (2008) som i första hand inte fokuserade på de partierna som satt i regeringen under perioden, utan på det stödparti som höll dem kvar i regeringsställning CiU (Convergencia i Unió). Studien omfattade mandatperioderna 1989-93, 1993-96, 1996-2000, 2000-2004, som alla hade olika parlamentariska majoritetsförhållanden: 89-93 åtnjöt PSOE (socialdemokraterna) absolut majoritet i parlamentet, och ledde då en majoritetsregering, 93-96 åtnjöt PSOE inte en majoritet men fick stöd av CiU och

kunde leda en minoritetsregering själva. 96-00 åtnjöt PP (Partido popular - folkpartiet) inte egen majoritet i parlamentet, men fick stöd av CiU att leda en egen minoritetsregering, och 00-04 åtnjöt PP en absolut majoritet i parlamentet och ledde då en majoritetsregering själva. Under två av dessa perioder var alltså CiU endast ett stödparti till regeringen, men lyckades ändå uppfylla 50 % (1993-96) och 58 % (1996-2000) av sina vallöften under mandatperioderna. Till och med under de mandatperioder man inte deltagit i regeringssamarbetet har man lyckats uppfylla vallöften, nästan 42 % (2000-2004) och 28 % (1989-93) (Artés & Bustos 2008, s.325). Studien visar att stödpartier mycket väl kan uppfylla sina vallöften trots att man inte ingår i regeringen och att man dessutom kan infria dem utan att alls ingå i regeringssamarbetet, trots att vallöftesinfriande då är ointressant ur mandatmodellens perspektiv. Vi har anledning att återkomma till Artés & Bustos senare.

Den enda hittills publicerade studien (förutom Klingemann et al. 1994) som fokuserat på svenska partier är Elin Naurins masteruppsats från 1999 där hon belyser hur Socialdemokraterna uppfyller sina vallöften under perioden 1994-98. Elins studie är inte annorlunda enbart p.g.a. den svenska fokusen utan också p.g.a. metodvalet, där hon väljer att använda sig av informantintervjuer i första hand, något som särskiljer hennes studie från övriga. Resultatet blir dock slående, då hon finner att Socialdemokraterna uppfyllde inte mindre än 86 % av sina vallöften (Naurin 1999, s. 47) vilket är den hittills högsta noteringen i vallöftesforskningen. Dock föreligger metodologiska skillnader i jämförelsen mellan samtliga arbeten i forskningsfältet, så direkta jämförelser arbetena emellan är svåra att göra i en större utsträckning.

Vi kommer dock få tillfälle att återkomma även till Elins studie så småningom.

Av betydelse för mitt val av forskningsobjekt (Miljöpartiet och Vänsterpartiet) är också det faktum att det idag bedrivs ett vallöftesforskningsprogram i statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs Universitet, vars fokus hittills har legat på att kartlägga svenska regeringars vallöftesuppfyllande från 1994 och framåt (Att hålla ord: partiets löftesgivande och löftesuppfyllande, forskningsbidragsansökan till Vetenskapsrådet 2007). Då detta projekt inriktar sig på själva regeringspartierna och inga andra, finner jag att det föreligger möjlighet att undersöka stödpartiernas vallöften under perioden, eftersom dessa onekligen spelat en viktig roll i svensk politik under stora delar av det gångna decenniet. Utifrån denna slutsats är det nu nödvändigt att jag gör en närmare definition av begreppet vallöfte och hur man håller eller bryter det.

3 Vad är ett vallöfte?

”Löfte som avges av ett parti inför ett val för att locka väljare”. Så betecknar Nationalencyklopedin termen vallöfte och onekligen är också detta den mest konventionella uppfattningen i allmänhet. Dock kan och bör den kanske problematiseras, eftersom den inte alls räcker till för att grunda en effektiv analys på. Vi måste veta vad ett vallöfte handlar om, var man hittar det, när det skapas och hur det skapas. Tanken är att försöka definiera fenomenet vallöfte till en empirisk enhet som kan användas i den nästkommande analysen.

Inledningsvis kanske vi bör sälla fram vad ett vallöfte bör innehålla för att vara ett vallöfte. I den politiska diskursen möter vi gång på gång olika uttalanden om aktuella händelser och företeelser och för att kunna sortera bland alla uttalanden måste vi ha någon form av mall, en måttstock med kriterier för vad ett vallöfte skall innehålla. Viktigast av allt är att inte blanda in andra former av löften i begreppet, som exempelvis löften om vad som har eller inte har hänt (ex. *”I did not have sexual relations with that woman, Miss Lewinsky*) eller olika former av påståenden om samtiden (ex. *”De nya A-kassereglerna är orättvisa”*). Ett vallöfte måste per definition vara ett löfte om en framtida handling, ofta i Sverige förknippat med löften som olika partier gör under en valkampanj, som riktar sig på nästkommande mandatperiod (Naurin 2006, sid.165). Redan nu är det dock nödvändigt att poängtera att synen på vad som är ett vallöfte skiljer sig beroende på vilken aktör som möter det. Enligt mandatmodellen är vallöftena den kommunikativa länken mellan politiker och väljare, något som innebär att det kan vara vanskligt för en tredje part att gå in och försöka tolka löftena i syfte att utvärdera dem åt väljarna (Naurin 2006, s.168). Detta innebär att löftesgivarnas (i detta fall politikernas) syn på vad som är ett vallöfte mycket väl kan skilja sig från oss forskares syn på densamma, samtidigt som mottagarnas (i detta fall väljarnas) syn på vallöftet kan se helt annorlunda ut. Många väljare kanske just tar ett uttalande i stil med *”De nya A-kassereglerna är orättvisa”* som ett vallöfte att avskaffa de nya A-kassereglerna, även om inte detta kanske i första hand var givarens intention. Aktörsproblematiken kommer vi att återkomma till senare.

Vidare så kan vi också konstatera att vallöften inte alltid är en homogen konkret grupp löften, i många fall stöter man på abstraktioner av olika slag som kan tolkas som löften (ex. *”Rättvisa är produktiv”*¹). Dessa former av uttalanden brukar oftast benämnas som ”retoriska plattheter” i vallöftesforskningen och kännetecknas av en hög abstraktionsnivå och repetering av olika ”självklarheter” och ”försvar för redan allmänt accepterade värden” (Naurin, 2006, sid.166). Andra variationer förekommer också i form av olika former av ”målsättningar”,

¹ Vänsterpartiets valplattform 1998 s.2

d.v.s. uttalanden som inte är omedelbart konkreta, men som ändå ger betraktaren en insikt i partiets agerande i frågan (ex. ” *Vi vill stärka samhällets makt över de finansiella marknaderna*”²). Även om målsättningar kanske inte alltid ses som omedelbara vallöften av politikerna själva, så är målsättningar ändå i svenska vallöftesstudier betraktade som former av vallöften (Naurin, 2006, sid. 167).

Vad är då en användbar och operationaliserbar definition av ”vallöfte” utifrån dessa premisser? Royeds definition är strikt men tydlig:

“real” pledges are defined as a commitment to carry out some action or produce some outcome, where an objective estimation can be made as to whether or not the action was indeed taken or the outcome produced” (Royed 1996, s.79)

Här ges vi i alla fall tre tydliga villkor för vad som är ett vallöfte värdigt analys:

1. Utsagan ska kunna ses som ett tydligt åtagande att utföra en viss handling eller
2. Utsagan ska kunna ses som ett tydligt åtagande att uppnå ett visst utfall och
3. En objektiv värdering av löftet ska kunna genomföras

Problemet som nu dyker upp är givetvis hur man nu gör en objektiv värdering av ett vallöfte som är så pass vagt att det är svårämmt men ändå så pass definierat att det måste räknas som ett löfte? Går det exempelvis att objektivt mäta solidaritet? Jämlikhet? Rättvisa? Här föreligger som ni säkert förstår ett visst metodologiskt problem, eftersom kravet på objektivitet kan innebära att den definition som jag gör på dessa mer retoriska ord, inte nödvändigtvis överensstämmer med den definition som de löftesgivande politikerna gör, eller för all del de väljare som tar emot löftet.

Elin Naurin löste denna problematik genom att i sin studie (1999) väga olika subjektiva tendensiösa källor mot varandra och på så sätt uppnå en form av objektivitet. I Naurins studie av Socialdemokraternas vallöften 1994-98 värderades vallöftena av både representanter från Socialdemokraterna och från det största oppositionspartiet; Moderaterna, samt oberoende akademiska experter. Detta innebar att om ett löfte ansågs uppfyllt av både s-representanterna och m-representanterna så kunde man med viss objektivitet fastslå att löftet var uppfyllt. Om båda parter var överens om att det inte var uppfyllt, så kunde man alltså på samma sätt fastslå att löftet inte var uppfyllt. Där meningarna dock gick isär mellan de båda parterna så tog hon hjälp av en icke tendensiös tredje källa; experten, som fick fälla avgörande dom. Dock skall påpekas att det i slutändan ändå var Naurin själv som fällde avgörandet, om än utifrån de uppgifter hon fått av sina källor (Naurin 1999, s.31f). Objektivitetsproblemet är alltså ständigt återkommande oavsett vilken metod man använder. Vi återkommer till det senare.

Utifrån dessa principer behöver jag lägga min definition av vallöften.

² Ur Vänsterpartiets valmanifest 1998 s.2

3.1 Min definition av vallöften

Som vi sett är det inte en självklarhet vad som är ett vallöfte, även om vi nu vet ungefär hur man definierat dem tidigare. Dock skall det nämnas att ingen av de tidigare studierna ger några absoluta eller allmängiltiga analysverktyg. Naurin konstaterar:

”För att kunna identifiera löftena krävs ett väl fungerande verktyg för analysen av valmanifestet. Hur märkligt det än kan låta, utgör den tidigare forskningen inte mycket hjälp i detta hänseende.” (Naurin 1999, s.18)

Trots det digra utbudet av tidigare studier så finns alltså ingen allmänt vedertagen analysmetod för hur man hittar vallöften i exempelvis ett valmanifest. Detta innebär att det är upp till varje forskare att själva hitta den analysmetod och den vallöftesdefinition som passar dennes arbete bäst. För att därför inte helt tappa kumulativitetskravet så försöker jag i så stor utsträckning som möjligt att i denna studie inte utveckla en ny definition och analysmetod. Eftersom min ambition är att mitt resultat sedermera ska vara jämförbart med tidigare (och framtida) vallöftesforskning i Sverige, så ämnar jag basera min analysmetod och min vallöftesdefinition på Elin Naurins (1999).

Detta innebär att den inledande utsällningen av vallöften från valmanifesten kommer att indelas i två stadier:

1. Skilja på vad som kan betraktas som utsagor om framtiden från olika former av verklighetsbeskrivningar.
2. Att utifrån dessa framtidsutsagor skilja på vad som kan betraktas som konkreta målsättningar och handlingar från vad som kan betraktas som ”retoriska plattheter”.

Hela Naurins upplägg baseras på en idéanalytisk grund om ”verklighetsbeskrivning, mål och medel” varav vilket i detta fall mål och medel kan räknas som vallöften. (Naurin 1999, s.18)

I det första stadiet så identifierar jag alltså vad som är framtidsriktade utsagor, och vad som är olika former av verklighetsbeskrivningar.

Verklighetsbeskrivningarna kan variera, Naurin fann att man kunde dela in dessa i kategorier som kritik av andra partier/företeelser, självberöm och beskrivningar av olika händelser/företeelser i samtiden eller dåtiden.

I de valmanifesten som jag analyserat verkar främst den sistnämnda kategorin dominera:

”Idag saknar många, främst lågavlönade och kortutbildade arbetare, möjligheter att utvecklas i sina jobb” (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.3)

”I storstadsområden bor ofta lågavlönade i hyresrätt i förorter medan välavlönade bor i bostadsrätter eller i villa” (Vänsterpartiets valplattform 1998 s.5)

Dock ägnar man sig lika mycket åt att ge kritik till andra partier och ge sig själva beröm:

"(...) Det gäller inte minst Socialdemokraterna och Moderaterna. Deras världsbild är förlegad, deras ideologier har falnat (...)" (Miljöpartiets valmanifest 1998, s.1)

"Men när regeringen inte orkade stå emot högerens och storfinansens kritik mot vänstersamarbetet utan började samarbeta med centerpartiet fortsatte klasskillnaderna att öka" (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.1)

"Vi tänker globalt, handlar lokalt och vill att de ekologiska fotavtryck vi lämnar efter oss inte skall försvåra för kommande generationer att leva ett gott liv" (Miljöpartiets valmanifest 1998, s.1)

Utsagor som dessa har alltså inte bedömts som framtidsutsagor och analyseras därför inte vidare i nästa stadie.³ Dock skall påpekas att vissa av dessa utsagor mycket väl kan tolkas som löften om framtida handling, vilket stundtals har lett till svåra avvägningar. I situationer där verklighetsbeskrivningarna inriktar sig på särskilda fenomen som omedelbart fördöms av partiet, har jag ansett att man ska tolka det som ett löfte att förändra detta. Dock gäller detta bara i situationer där det är självklart vad förändringen i sådana fall skulle vara:

"Skatt på bolagsvinster, förmögenheter, miljöskadlig verksamhet och höga inkomster är för låg idag" (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.2)

Jag anser att detta bör tolkas som att Vänsterpartiet ska arbeta för att höja skatterna på dessa områden. Dessutom baseras hela argumenteringen runt omkring detta ställningstagande på just principen om att skattesänkningar är skadliga och därför inte en "vänsterpolitik". Istället understryks hur viktigt skatteinkomsterna är för att bygga välfärd. Med detta i baktanke känns det svårt att inte tolka detta som ett löfte om att höja skatten. Därför anser jag att detta är en framtidsutsaga och skall således analyseras vidare.

I det avslutande stadiet av analysen, sorterar jag bort de utsagor som kan definieras som "retoriska plattheter" enligt Naurin eller "Rhetorical statements" enligt Royed (Royed 1996, s.79). Dessa definieras som "självklarheter eller försvar av allmänt accepterade värden" (Naurin 1999, s.20). Naurin ger en ganska behändig modell för hur man kan bedöma huruvida en utsaga är en "retorisk platthet":

1. "Inte-testet". Naurin menade att genom att helt enkelt vända på utsagan och alltså sätta in negationen inte i utsagan och således omvandla innebörden till tvärtom, kan man se huruvida utsagan låter rimlig eller inte. Låter den då helt orimlig eller ologisk kan den inte betecknas som löfte, utan som retorisk platthet.

2. Riktningen på utsagan. Naurin menar att ett löfte måste ha en riktning, d.v.s. att man ska av utsagan kunna förstå vad partiet ämnar göra. Detta innebär att utsagor som är så allmänna i sin utformning, att man omöjligen kan förstå hur

³ Vilka dessa är och inte är finns att beskåda i sin helhet i de valmanifest jag analyserat, som finns att tillgå (med författarens markeringar) vid efterfrågan. (Kontakta författaren för utlämning)

partiet faktiskt ska handla, inte kan räknas som löften utan som retoriska plattheter.

Även om jag i princip anser att Naurins upplägg är rimligt, anser jag mig nog ändå tvungen att problematisera dessa kriterier eller ”test”.

Det s.k. ”inte-testet” är visserligen logiskt och fullt användbart i många sammanhang, men dessvärre är definitionen av huruvida en utsaga är ologisk eller orimlig väldigt svår. Ta en utsaga som denna som exempel:

”Vi vill stärka samhällets makt över de finansiella marknaderna och vill öka det internationella samarbetet för att stärka demokratins ställning gentemot spekulatönsökonomi” (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.2)

Om vi genomför ”inte-testet” på denna utsaga finner vi att man ”inte vill stärka samhällets makt över de finansiella marknaderna” och ”inte stärka demokratins ställning gentemot spekulatönsökonomi”. Nu är frågan om denna ”inte-utsaga” kan sägas låta logisk eller rimlig. Jag menar att det helt och hållet beror på vem man frågar. En liberal skulle definitivt tycka att det låter rimligt att hålla staten borta från finansmarknaderna och därför skulle detta vara en rimlig utsaga och därför ett vallöfte. En socialist skulle dock resonera tvärtom och mena att staten har en viktig roll att spela i finansmarknaderna, för vilken det därför låter ologiskt att minska demokratin i finansmarknaderna. Således skulle en socialist inte se detta som ett löfte. Utsagan skulle med andra ord ses av en socialist som ”självklarhet eller försvar av allmänt accepterade värden”, medan en liberal snarare menar att detta inte alls är en självklarhet eller något allmänt accepterat värde. Här dyker alltså objektivitetsproblematiken upp igen.

Ett annat exempel är:

”Rättvisa och tillgänglighet ska vara ledorden för statlig verksamhet och statligt företagande” (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.3)

Här verkar det nog fullkomligt ologiskt och orimligt att hävda motsatsen, även för den mest inbitne nyliberalen. Men problemet häri står i det faktum att Vänsterpartiet genom att säga detta, menar att den nuvarande situationen inte präglas av rättvisa och tillgänglighet. Med andra ord kan detta mycket väl ses som ett löfte att ändra på ledorden för statlig verksamhet. Således anser jag, trots att den inte klarade ”inte-testet”, att denna utsaga är ett löfte. Samma sak gäller för den föregående utsagan.

Vad beträffar riktningsskriteriet som Naurin fastställer, möter jag också vissa svårigheter med definitionerna. Ett exempel är följande:

”Vänsterpartiet arbetar också målmedvetet för att stat, landsting och kommun ska samordna sina resurser till medborgarnas bästa” (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.4)

I detta fall är det inte alldeles självklart vad som menas med ”samordna”, eller ”medborgarnas bästa”. Dock står det klart att Vänsterpartiet mycket väl är medvetna om vad de arbetar för och varför. Just därför går det att se om Vänsterpartiet arbetar för ökad samordning av dessa resurser, eftersom de antagligen inte kommer att göra det i smyg utan under mandatperiodens gång redovisar sina ambitioner på något sätt. Hela idén bakom riktningsskriteriet är att det skall märkas när partiet uppfyller sitt vallöfte och jag menar att vagt formulerade löften faktiskt också märks när genomförs. Avgörande här är givetvis

metoden man använder sig av vid själva uppfyllningsbedömningen. Eftersom jag använder mig av en annan sådan metod än Naurin, anser jag att det går att bedöma även löften som inte uppfyller riktningsskritiet.

Royed ger också anvisningar om vad som är ett riktigt löfte och vad som inte är det:

“If a party seems to commit to some sort of change, and one could equally strongly argue that it was carried out, and that it was not, then the 'pledge' is considered too vague or value-laden to be considered a 'real' pledge”(Royed 1996, s.79)

Av honom får vi nu alltså ett till kriterium, som för mig kommer bli det avgörande: man skall kunna en absolut bedömning av huruvida det är uppfyllt eller inte. Detta innebär att utsagor som dessa inte kan anses som löften:

”Vi vill istället att FN ska få en ökad betydelse” (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.7)

”Vänsterpartiet vill demokratisera den ekonomiska makten” (Vänsterpartiets valplattform 1998, s.2)

Dessa är i princip omöjliga att objektivt bedöma, eftersom man i lagstiftning eller andra juridiska dokument inte kan se om FN fått en ökad betydelse eller om den ”ekonomiska makten” har ”demokratiserats”. Detta beror helt och hållet på att så många fler definitioner behövs för att förstå vad som egentligen menas med ”ökad betydelse” eller ”demokratisering” eller den ”ekonomiska makten”. Problemet är dessutom att det t.o.m. kan vara svårt för Vänsterpartiet själva att avgöra om sina vallöften är uppfyllda, att de facto kunna säga att FN har fått ökad betydelse. Därför förväntar jag mig inte heller ens kunna mäta dem subjektivt utifrån deras synsätt. Därför ser jag dessa utsagor endast som retoriska plattheter.

För att min definition av ”vallöften” inte skall bli alltför subjektivt har jag, liksom många andra studier (Royed 1996 s. 80, Artés & Bustos 2008 s. 312) valt att göra ett reliabilitetstest. Detta test går ut på att testa intersubjektiviteten på löftesdefinitionen genom att jag låter 2 andra kollegor med statsvetenskaplig utbildning plocka ut det de anser vara vallöften ur ca 10 % av källmaterialet (d.v.s. valmanifesten). Om dessa urval överensstämmer med mina så är alltså reliabiliteten hög. I mitt test deltog 3 personer med anknytning till Statsvetenskapliga institutionen i Lund, Björn Badersten, Jakob Gustavsson och Leif Johansson. Resultaten visade att vi i 81 % var överens om vad som var löfte och vad som inte var det⁴. Den höga differensen beror mest på att deltagarna tolkade platt retorik i större utsträckning som vallöften, vilket vederbörande var mer restriktiv med. Testet visade dock att de allra flesta var överens om att de löften jag definierat kunde bedömas som vallöften, även om som sagt olika meningar rådde om huruvida platt retorik också kunde räknas som vallöften.

⁴ Sammanställning över detta test finns att tillgå hos författaren vid efterfrågan.

3.2 Var hittar man ett vallöfte?

I nuläget har vi i alla fall en klar mall över vad som är och vad som inte är ett vallöfte. Detta säger dock inget om var eller när man hittar det eller vem som skapar det. För att överhuvudtaget kunna hitta ett vallöfte måste vi veta var och när vi ska leta. Själva termen i sig avslöjar visserligen att det är kopplat till valrörelsen, men en valrörelse i sig är ju inget konkret begrepp. Tidigare forskning på området har i huvudsak koncentrerat sig på valmanifesten, där man kan förvänta sig att hitta de procentuellt mest vallöftestäta uttalandena från partierna, i S:s valmanifest 1998 var uppemot 50 % av uttalandena vallöften. Dock förekommer vallöften även i andra sammanhang, exempelvis vid partiledardebatter och i olika uppmärksammade tal, som exempelvis Göran Perssons tal vid Björkvik inför valet 1998 som innehöll 13 % vallöften. (Naurin, 2006, sid. 168)

Även om jag är fullt medveten om att en fullständig fokus på valmanifesten som vi sett utesluter en hel del vallöften, anser jag dock att jag bör begränsa mig till partiernas valmanifest för enkelhetens skull. Dessutom har den mesta tidigare forskningen haft valmanifesten som utgångspunkt (Royed 1996, Artés & Bustos 2008, Naurin 1999, Thomson 2001, m.fl.).

Självklart kan man problematisera valet av valmanifesten som löfteskällor, i synnerhet från det faktum att väljare sällan kan förutsättas vara så perfekt inlästa på varje valmanifest som ges inför varje val och kan därför inte förutsättas göra sitt val helt på grundval av valmanifesten. Den imperfekta informationen är givetvis inget nytt problem och ingalunda en företeelse begränsad till vallöftesforskningen, men den står kanske som det största problemet att lösa för mandatmodellen. Jag ämnar dock inte ge mig in i den diskussionen ytterligare, men jag finner ingen anledning utifrån den diskussionen att förkasta valmanifestet som grund för min studie. Istället menar Robertson:

“Manifestos are essential to the operationalization of representative democracy. They are the only direct and clear statements of party policy available to the electorate and directly attributable to the party as such” (Robertson 1976, s.316)

Även om Robertson påpekar att valmanifestet är den enda källan med klara och tydliga uttalanden, så innehåller valmanifesten nästan lika mycket platt retorik och verklighetsbeskrivningar och kritik, och har tydligen gjort så ända sedan 40-talet (Pomper 1980 s.150). Pomper tog till vara på detta och delade in valmanifestens i 2 delar, rationella löften och irrationella löften, kategorier som han menade på skulle återspegla väljarnas uppfattningar (Ibid.). Dock anser jag kanske inte att man bör klassificera valmanifestens innehåll riktigt så hårdfört, men för att underlätta den vidare analysen bör vallöftena som silats fram, koda och sorteras i olika politikområden. I Artés & Bustos (2008) kämpade man med över 1,700 vallöften (!!!) (Artés & Bustos 2008, s.310), medan Naurin klarade sig med 70 löften (Naurin 1999, s.28). Oavsett mängden är det dock av intresse att sortera vallöftena efter dess egenskaper. Artés & Bustos använde sig av 4 variabler, dels efter vilket sakområde (*field*) vallöftet hörde till, dels till vilken samhällsgrupp

löftet var riktat (*favoured group*), dels vad för typ av förändring löftet innebär (*type of change*), och slutligen efter uppfyllnadsgraden (*fullfillment*). Den första variabeln, sakområde, gavs 13 subkategorier – alltifrån telekommunikationer till skattepolitik. Den andra variabeln, gynnad samhällsgrupp, gavs 11 subkategorier såsom kvinnor, småföretagare, lokala regeringar etc. Den tredje variabeln, typ av förändring, berörde fyra subkategorier; utgifter, skatter, lagstiftning och status quo (ingenting). (Artés & Bustos 2008, s.310f) Detta var också ett kodningsavsnitt som användes av Royed (1996), om än att han använde andra subkategorier (Royed 1996, s.55).

Kodningen av Vänsterpartiets och Miljöpartiets vallöften kommer att ske på liknande sett, men jag har under arbetets gång kommit underfund med att många av de spanska variabelerna och subkategorierna inte passar svenska förhållanden. Exempelvis förekommer inga löften i området telekommunikation, turism, eller industri. Däremot förekommer ett flertal arbetsrättsliga löften och löften om offentlig sektor (Skola, sjukvård, äldreomsorg, barnomsorg, m.m.), ämnesområden som kanske verkar främmande inom spansk politik men som onekligen är vardagsmat i svensk politik. För att underlätta har jag istället använt mig av Naurins kategoriseringar (Naurin 1999, s.25-27), som är mer anpassade till svenska förhållanden:

1. Ekonomi (*Näringspolitik, skatter, infrastrukturella löften decentraliseringslöften, kulturpolitiska löften m.m.*)
2. Arbetsmarknadspolitik (*Arbetsrättsliga löften, arbetsmarknadsåtgärder, löften mot diskriminering*)
3. Miljö- och energipolitik (*löften om miljö och energi*)
4. Socialpolitik (*löften om bidrag och försäkringssystem, löften om offentlig sektor, bostadspolitiska löften och migrationslöften*)
5. Utbildningspolitik (*löften om utbildningsmål och skolmiljö etc.*)
6. Utrikespolitik (*EU-löften, internationellt samarbete, bistånd, försvar*)
7. Övriga Löften (*löften som inte kan delas in i ovanstående kategorier*)

Variabeln gynnad samhällsgrupp valde jag bort, på grundval att den i sammanhanget känns irrelevant och svårkodad. Många vallöften är inte direkt riktade till särskilda grupper och är de det, så är det i den absoluta majoriteten riktat till låginkomsttagare. Därför förefaller det mig inte intressant att lägga tid på en sådan kodning. Däremot är det av största vikt för min senare analys att koda vallöften efter den tredje variabeln; typ av förändring. Denna variabel ger alltså svar på med vilket verktyg löften kan tänkas infrias, något som alltså skulle underlätta min bedömning av vallöften. Royed (1996) och Artés & Bustos (2008) använder olika subkategorier här, men jag väljer att använda Artés & Bustos' modell med subkategorierna utgifter, skatter, lagstiftning och status quo.

Utgifter innebär där i huvudsak ökade investeringar, ökade transfereringar och ökade anslag till olika verksamheter. Skatter innebär i kortfattat ändringar i skattenivåer eller införande av ny skatt/avskaffande av skatt. Lagstiftning innebär att löftet infrias genom ändrad lagstiftning, genom direktiv eller annan författning från regering eller riksdag. Status Quo innebär helt enkelt att ingen ändring av den nuvarande situationen sker, tidigare beslut förblir i oändrad form.

Under arbetet med att sortera vallöftena fann jag dock att många vallöften innehöll svårämbara uttalanden, av mer policyliknande karaktär såsom:

**27. Integrationspolitiken ska utgå från att alla som bor i Sverige - oavsett ursprung - är en del av vårt land*

Detta kan tyckas vara platt retorik men går att mäta. Hur jag gör detta visar jag senare, men principen här är att man inte kan hitta lagstiftning eller utgifter eller skatter där det uttryckligen finns detta uttalande inskrivet. Snarare bör det här ses som en policyförklaring, att regeringen offentligt säger sig föra en integrationspolitik på detta sätt. Just därför tillkom en extra kategori- policymål. Policymålen hittas oftast i propositioner, motioner eller riksdagsskrivelser.

Vad beträffar den fjärde variabeln, uppfyllnad, kommer vi att gå in på den närmare i kapitel 5.

4 Vilka vallöften ges?

Jag kommer under det här avsnittet att redovisa för dessa vallöften som dessa partier gav inför detta val utifrån de valmanifest som antogs av de båda partiernas kongresser under 1998.

4.1 Vänsterpartiets Valplattform 1998

Vänsterpartiets valplattform 1998 är en 8 A4-sidor lång redogörelse för Vänsterpartiets politik inför mandatperioden 1998-2002 som antogs i Luleå i januari 1998.

Inledningsvis kan vi uppmärksamma valmanifestets textmässiga innehåll, som återspeglar i stor mån det traditionella upplägget mellan olika former av verklighetsbeskrivningar, kritik av andra partier och självberöm (varvat med vallöften så klart). Dock skiljer sig detta valmanifest något från andra undersökta valmanifest, mest på grund av dess procentuella fördelning mellan de olika kategorierna. Valmanifestet består till 36,2% av utsagor om framtida handling (inkl. Löften) och följaktligen 63,8% av olika verklighetsbeskrivningar. Detta kan jämföras med Naurins analys av Socialdemokraternas valmanifest 1994, som till 70 % bestod av utsagor om framtida handlingar (inkl. Löften) och 30 % verklighetsbeskrivningar. Metoden jag använt för att nå dessa resultat är främst baserade på att räkna meningar och rader – en metod som även Naurin använder sig av (Naurin 1999, s.19). Jag har även valt att jämföra det med antal ord, men finner ändå att maxdifferensen mellan de olika analysenheterna är 0,5 %, medan den hos Naurin är 3 %. Av detta resultat kan vi alltså dra slutsatsen att Vänsterpartiet i sitt valmanifest ägnar större delen till att beskriva hur de ser på samhället idag än att beskriva hur de vill förändra det. I sammanhanget måste dock påpekas (som jag tidigare gjort) att i många fall är verklighetsbeskrivningarna intimt kopplade till löfterna och ibland t.o.m. menade som löften i sin utformning. Det är därför väldigt svårt att särskilja på vad som faktiskt är menat helt och hållet som löfte och vad som bara är menat som verklighetsbeskrivning. Vad vi dock kan förstå är att Vänsterpartiets retorik är starkt knutet till deras verklighetsuppfattning och de vallöften som görs grundar sig till största del på skäl som baseras på olika ”samhälleliga orättvisor” utifrån deras verklighetsuppfattning.

Av de ca 36 procent av valmanifestet som kunde definieras som framtidsåtaganden, formulerades 115 unika vallöften. Dessa sammanställdes⁵ och kodades utefter de tidigare beskrivna kodningsschemana. Utifrån dessa kodningar kunde jag sammanställa vallöftenas ämnesområden som redogörs nedan:

Tabell 1. Givna vallöften fördelade enligt ämneskodning, Vänsterpartiet 1998

Ekonomi	Arbetsmarknad	Miljö & Energi	Socialpolitik	Utrikespolitik	Utbildning	Övrigt
32 st	9 st	12 st	38 st	15 st	8 st	1 st
27,8%	7,8 %	10,5%	33 %	13 %	7 %	0,8 %

Som vi ser är nästan en tredjedel av löfterna socialpolitiska, att jämföra med socialdemokraternas 24 % i 1994 års valmanifest (Naurin 1999, s.28f). I huvudsak består valmanifestet alltså till största del (60,8%) av ekonomiska eller socialpolitiska löften medan ämnen som arbetsmarknad och utbildning ligger på ca 7 %. Vi ser också att miljöpolitiken är framstående här med ca 10 %.

Av den andra variabeln, typ av förändring, ser vi att lagstiftning är det absolut vanligaste medlet för uppfyllelse då 45,8% av vallöfterna kodats i den kategorin. Utgifter följer därpå med 29,7% och policymål därefter med 14,8%. Skatter kom endast upp i 6,5 % och status quo i 3,2 %. I sammanhanget skall dock klargöras att många löften fick dubbel kodning då det ibland är omöjligt att avgöra om ett medel är bättre lämpat än ett annat. Några exempel på detta:

"53.) Basmat ska produceras så nära konsumenterna som möjligt" (policymål/lagstiftning)

Här kan löftet uppfyllas både genom att riksdagen lagstiftar om närproducerad mat, eller att regeringen förklarar som mål att så mycket av maten som möjligt ska vara närodlat, genom exempelvis råd och anvisningar till jordbruksverket o.s.v.

"35.) Arbetsmarknadspolitiska säråtgärder för unga ska begränsas till åtgärder som ger utbildning eller jobb, till exempel rekryteringsstöd" (lagstiftning/utgifter)

Här kan löftet uppfyllas både genom att man lagstiftar om speciella ungdomsregler för arbetslöshetsförmedlingen, eller att man ger extra bidrag till just rekryteringsstöd eller andra åtgärder som uppmärksammas här.

"79.) Psykiskt sjuka, utvecklingsstörda personer och andra marginaliserade grupper ska ges möjlighet till ett rikt och värdigt liv" (Policymål/utgifter)

⁵ Denna sammanställning finns i författarens förvar, och jag lämnar gärna ut dessa om önskemål finns. Sammanställningen skulle dock ta upp så pass mycket plats (20 s) att den av utrymmesskäl inte bifogas i uppsatsen.

Här kan man uppfylla löftet både genom att tar fram riktlinjer och nya policyregler för detta och att man genom ökade utgifter befrämjar dessa grupper.

Totalt var det 40 vallöften som fick dubbel kodning, alltså 35,6% av alla.

Hur de olika medlen förhöll sig till ämnesområdena redovisas nedan:

Tabell 2. Givna vallöften fördelade efter ämneskodning och medelkodning, Vänsterpartiet 1998

	Ekonomi	Arbetsmarknad	Miljö & Energi	Socialpol	Utrikespol	Utbildn.	Övrigt
Lagstft.	18 (46,1%)	9 (60 %)	8 (47 %)	26 (48,1%)	3 (18,8%)	6 (46,2%)	1 (100 %)
Utgifter	10 (25,6)	5 (33,3%)	5 (29,4%)	21 (38,9%)	1 (6,2 %)	4 (30,8%)	0
Skatter	9 (23,0%)	1 (6,7 %)	0	0	0	0	0
Policy	2 (5,1 %)	0	2 (11,8%)	5 (9,2 %)	11 (68,8%)	3 (23 %)	0
Status Quo	0	0	2 (11,8%)	2 (3,7 %)	1 (6,2 %)	0	0

Avslutningsvis kan vi konstatera att Vänsterpartiets valmanifest 1998 koncentrerade sig i huvudsak på ekonomiska och sociala frågor. Att observera är dessutom att lagstiftningen är det absolut vanligaste medlet att nå Vänsterpartiets löften, medan utgifter kommer en bit efter. Endast i utrikespolitiken dominerar ett annat medel: Policymålen, av naturliga anledningar måhända. Det är svårt att exempelvis lagstifta om FN eller internationellt samarbete bortsett från EU.

4.2 Miljöpartiets valmanifest 1998

I skarp kontrast till Vänsterpartiets valplattform samma år så består Miljöpartiets valmanifest enbart av två A4-sidor som dessutom är väldigt kompakta och strukturerade. Slående är också det textmässiga innehållet som, till skillnad från Vänsterpartiets valplattform, innehöll ca 58 % framtidsutsagor och ca 42 % verklighetsbeskrivningar. Dock skall påpekas att differensen mellan de olika analysenheterna (ord, meningar, rader) är högre här än i Vänsterpartiets valplattform då det skiljde 1,6 procentenheter mellan högsta och lägsta noteringen. Siffrorna ovanför är därför medelvärden. Jämför man dock dessa resultat med Socialdemokraternas valmanifest 1994 (Naurin 1999, s.19) så ligger Miljöpartiets resultat närmare detta, än Vänsterpartiets valplattform samma år.

Av dessa två A4-sidor miljöpartistiskt valmanifest, utgör alltså mer än hälften löften, närmare bestämt 32 specifika och unika löften. Även dessa sammanställdes⁶ och kodades enligt tidigare fastställd ordning. Nedan redovisas resultatet av kodningen enligt ämnesområde:

Tabell 3. Givna vallöften fördelade enligt ämneskodning, Miljöpartiet 1998

⁶ Denna sammanställning finns i författarens förvar, och jag lämnar gärna ut dessa om önskemål finns. Sammanställningen skulle dock ta upp så pass mycket plats (5 s) att den av utrymmesskal inte bifogas i uppsatsen

Ekonomi	Arbetsmarknad	Miljö & energi	Socialpolitik	Utrikespolitik	Utbildning	Övrigt
7	4	7	10	4	0	0
21,9%	12,5%	21,9%	31,2%	12,5%	0	0

Även här dominerar Socialpolitiken med 31,2% medan miljö & energi frågorna kommer på andra plats med 21,9% alltså dubbelt så hög procentsats mot Vänsterpartiets. Dock gav Vänsterpartiet fler löften inom miljö & energi rent numerärt (12) mot Miljöpartiet (7). Intressant i sammanhanget är även att både Vänster- och Miljöpartiet ägnar större del av sina vallöften på socialpolitiska frågor än vad Socialdemokraterna gör (24 %) i 1994 års valmanifest. Även miljöfrågorna prioriteras mer av Vänster- och Miljöpartiet (S: 7 %, Mp: 21,9%, V: 10,5%). Det bör också påpekas att Miljöpartiet inte ger några som helst explicita utbildningslöften, vilket är anmärkningsvärt. Dock skall jag påpeka att endast 32 vallöften gavs och nästan samtliga av dessa är hämtade från en punktlista om 12 punkter (varav de flesta innehöll minst två unika vallöften). Med detta i åtanke så kan man förstå att valmanifestet var mycket koncentrerat till vissa specifika områden. Däri omfattades alltså inte utbildningsfrågor.

Vad beträffar medlen för uppfyllelse ser vi att lagstiftning även här dominerar med 37,9% av kodningen, medan utgifter är god tvåa med 24,3%. Skatter får 16,2% och Policymål får 18,9%. Endast 2,7 % kodades som Status Quo.

Fördelningen av medelkodningen mellan de olika ämnesområdena redovisas härnedan:

Tabell 4. Givna vallöften fördelade efter ämneskodning och medelkodning, Miljöpartiet 1998

	Ekonomi	Arbetsmarknad	Miljö & energi	Socialpolitik	Utrikespolitik
Lagstiftning	1 (14,3%)	4 (100 %)	4 (44,5%)	5 (41,7%)	0
Utgifter	1 (14,3%)	0	3 (33,3%)	3 (25 %)	2 (40 %)
Skatter	4 (57,1%)	0	2 (22,2%)	0	0
Policymål	1 (14,3%)	0	0	4 (33,3%)	2 (40 %)
Status Quo	0	0	0	0	1 (20 %)

Även här märker vi alltså att socialpolitik och ekonomi ges extra tyngd, medan miljöområdet föga överraskande prioriteras mer av Miljöpartiet än Vänsterpartiet. Miljöpartiet lägger dock mer betoning på skatter (16,2%) än Vänsterpartiet (6,5 %) i sitt valmanifest.

5 Att uppfylla ett vallöfte

När vi nu har kommit så långt att vi har definierat vad vallöften är, vilka de är och hur man mäter dem, återstår den sista och avgörande frågan: Hur uppfyller man dem? Det är ingen lätt fråga att svara på, för tidigare forskning berättar väldigt lite om hur man bedömt olika vallöften och vilka exakta källor man använt sig av för att bedöma dem (Naurin 1999, s.31). En avgörande faktor för bedömningen är givetvis vilka källor man använder sig av i sin analys. Tidigare forskning (bl.a. Artés & Bustos 2008, Thomson 2001, Pomper 1980 m.fl.) använder sig av olika former av tryckt material som källor för sin bedömning. Dessa tryckta källor är i första hand offentliga riksdagstryck, lagförslag eller rapporter av olika slag vari man kan finna bevis på att vallöftet har uppfyllts. Denna metod har givetvis sina fördelar och nackdelar, men i huvudsak så är detta den metod som åtnjuter mest praxis inom vallöftesforskningen. Naurin är dock kritisk till denna metod och menar att:

Forskaren måste göra ett urval ur all den mängd tryck som finns att tillgå.

”Bara riksdagstrycket utgör hyllmetrar och de register som finns räcker inte långt. Löftena är sällan så specifikt formulerade att man kan gå in via ett sökord och hitta samtliga beslut som har betydelse för uppfyllandet av just det löftet.” (Naurin 1999, s.31)

Själv har Naurin valt en annan väg som på flera sätt underlättar mängden material och letande, nämligen informantintervjuer. Naurin valde att intervjua olika personer som varit delaktiga i beslutsfattandet under den aktuella mandatperioden (1994-98) och låta dessa redogöra för hur de ser ett visst vallöfte vara uppfyllt. För att sedan undvika partiskhet i bedömningen lät hon intervjua både aktörer från regeringssidan, d.v.s. socialdemokrater och från oppositionen (moderaterna). Även en tredje ”neutral” part intervjuaades, då främst olika vetenskapliga experter på området ifråga. En bedömning av uppfyllandet gjordes så genom att väga de olika bedömningarna mot varandra och på så sätt finna hur vallöftet skall bedömas (Naurin, 1999, s.32f). Denna metod innebär också att problemet med objektiviteten minskar eftersom man väger två tendensiösa källor mot varandra. Samtidigt får man också in hur partiet själva tänker i frågan, vad de själva anser var målet med löftet, något som annars inte är lätt att ta med i mätningen.

Vi kan alltså konstatera att det finns två metoder tillhanda för att genomföra en studie av detta slag. Dock skiljer ju sig studierna från fall till fall och man kan inte utgå ifrån att alla har liknande förutsättningar. I mitt fall är valet av mandatperiod och valet av partier alldeles avgörande för hur jag kan gå tillväga.

Inledningsvis möter jag ett avgörande problem: samtidsproblemet. Mitt val av mandatperiod, alltså 1998-2002, innebär att det har gått 11 år sedan den inleddes och 7 år sedan den avslutades. Således är det inte helt lätt att hitta källor från denna tid som är helt tillförlitliga. Naurin mötte inte detta problem eftersom hennes undersökning gjordes kort efter att hennes val av mandatperiod tagit slut (1999). Således fanns informanter tillgängliga som hade mandatperiodens aktiviteter färskt i minnet och som således kunde ge tillförlitlig information. I mitt fall så finns visserligen muntliga källor att tillgå (i första hand informanter i form av tidigare riksdagsledamöter), men då dessa inte uppfyller det källkritiska samtidskriteriet skulle det vara ytterst vådligt att basera hela studien på sådana informantintervjuer. Detta har dock inte hindrat mig från att ta hjälp av exempelvis den tidigare riksdagsledamoten Mats Einarsson (V) som bistått med egna tankar och bedömningar som väglett mig i vallöftesanalysen.

Dock ligger dessa inte som huvudsaklig grund för analysen. För att hitta tillförlitliga källor från denna period är dock riksdagstryck och myndighetstryck det mest lättillgängliga material som finns att tillgå. Därför har jag i denna studie valt att låta detta tryckta material vara grunden för min analys. Det bör dock belysas vad mitt metodval innebär för vilka slutsatser som kan dras av resultatet:

Dels innebär detta att vi inte helt säkert kan avgöra huruvida löftena verkligen uppfyllt sina mål. I många lägen är det svårt att avgöra om flyktingar verkligen har blivit bättre behandlade eller om solidariteten på arbetsmarknaden verkligen har ökat. Denna studie ger inga svar på dessa frågor. Genom att jag koncentrerar materialet till dessa tryckta källor kan jag bara svara för vad som de facto gjorts i Riksdagen, i regeringen och i enskilda myndigheter. Om vallöftena sedan kommit medborgarna till godo kan vi dock inte få svar på i denna uppsats.

Vidare så finns annan kritik att rikta mot detta metodval, som Naurin framförde tidigare så är det inte en självklarhet att man kan hitta alla beslut/material som täcker hela det område som vallöftet berör. Att hitta ett beslut om att öka anslagen till migrationsverket innebär alltså inte att flyktingmottagandet blir bättre eller att flyktingar har lättare att få asyl. Dock är det onekligen så att vi ändå får veta om huruvida flyktingmottagandet prioriteras eller ej, om staten anser att flyktingmottagandet bör förbättras genom att vi kan se att anlagen till denna verksamhet ökar. Visserligen är detta inte ett absolut bevis för löftets uppfyllnad, men det ger en fingervisning om att ambitionen finns. Vidare menar Naurin också på att riksdagstryck är svåra att söka i, att det inte alltid räcker med att leta efter nyckelord och att bara mängden material att söka i försvårar letandet. Lyckligtvis finns sedan några år tillbaka en fullt fungerande sökfunktion på riksdagens hemsida (http://www.riksdagen.se/templates/R_SubStartPage_5029.aspx) och även på regeringskansliet (<http://www.regeringen.se/sb/d/108>) samt ett utmärkt författningsregister (<http://62.95.69.3/search.asp>). Utvecklingen har gått framåt de senaste 10 åren och dessa söktjänster omfattar nästan samtliga dokument som skrevs under mandatperioden. I de fall som de inte gör det, har jag vänt mig direkt till berörda verk och myndigheter (skatteverket, försäkringskassan, IAF, finansdepartementet m.fl.). På detta sätt kan jag vara säker på att inget offentligt dokument undkommer analysen.

Ett annat problem som kan aktualiseras här är valet av partier. Vare sig Vänsterpartiet eller Miljöpartiet ingick i den minoritetsregering som tillträdde efter valet 1998, utan båda partierna fick status som stödpartier. Enligt Thomson borde dessa partier alltså ha betydligt svårare att uppfylla sina löften än vad Socialdemokraterna hade, eftersom de inte ingår i regeringen (Thomson 2001 s.173). Just därför hade vare sig Miljöpartiet eller Vänsterpartiet möjlighet att på egen kraft driva igenom sina vallöften, även om de genom samarbetet med regeringen torde ha haft lättare att göra detta än den borgerliga oppositionen. Ändå bör man kanske fråga sig hur hårda krav man kan ställa på ett vallöftesuppfyllande av ett parti som inte ingår i en regering? Artés och Bustos menar att det är själva handlingen som är avgörande. Om ett löfte om att stifta en ny lag görs, bedöms löftet som uppfyllt enbart när lagen har stiftats. Huruvida partiet ifråga har slitit hårt med motioner och kravaller för att få löftet uppfyllt är inte intressant i sammanhanget. Jag anser kanske å andra sidan att ambitionen är det viktigaste, inte bara av partiet utan också av regeringen. Detta återspeglas i de kategorier som jag valt att dela in vallöftesuppfyllandet i:

1. Uppfyllt – löftets huvudsakliga innehåll återfinns i de regeringsdokument som lämnas över till riksdagen. Det kan då röra sig om propositioner eller skrivelser eller budgetförslag. Löftet kan också anses uppfyllt om dess huvudsakliga innehåll återfinns i annat material från regeringen exempelvis kommittédirektiv, förordningar eller anvisningar till statliga myndigheter och verk. I en del fall kan löftet också anses uppfyllt då rapporter och dokument från myndigheter och verk konstaterar att löftets innehåll faktiskt är uppnått (skattesatser, höjningar i A-kassa, m.m...).
2. Delvis Uppfyllt – löftets huvudsakliga innehåll förekommer inte i något regeringsdokument, men i beslutsförslag i motioner från det partiet som avlagt löftet (obs. Motionen måste inte nödvändigtvis ha röstats igenom i kammaren för att löftet skall uppfylla kriterierna). Löftet kan också anses delvis uppfyllt om stora delar av löftets innehåll uppfyller kriterierna för ”Uppfyllt”. Även situationer där löftet uppfyller kriterierna för ”Uppfyllt” men där de specifika siffermålen inte uppfyllts bedöms löftet som delvis uppfyllt.
3. Ej Uppfyllt- löftets huvudsakliga innehåll återfinns vare sig i dokument från regering eller riksdag eller berörda myndigheter eller verk. Det återfinns heller inte som huvudsakliga förslagsbeslut i någon motion från partiet.

Utifrån dessa kriterier har de vallöften som jag tidigare tagit fram nu analyserats och sammanställts på två listor⁷.

Nedanför redogör jag för det sammanställda resultatet av dessa bedömningar:

⁷ Dessa sammanställningar finns i författarens förvar, och jag lämnar gärna ut dessa om önskemål finns. Sammanställningen skulle dock ta upp så pass mycket plats (25s) att den av utrymmesskäl inte bifogas i uppsatsen

5.1 Vänsterpartiets vallöftesuppfyllande 1998-2002

Av de 115 vallöften som gavs av Vänsterpartiet inför valet 1998 så kan 54 av dessa anses uppfyllda enligt ovan nämnda kriterier. Ytterligare 46 kan anses som delvis uppfyllda och endast 15 kan anses som ej uppfyllda. Detta innebär att Vänsterpartiet under sin period som stödparti alltså lyckades få gehör för 47 % av sina vallöften hos regeringen och visade alltså ambition till att genomföra minst 40 % ytterligare av sina vallöften. 13 % lämnades således därhän utan att aktiv offentlig handling togs för att uppfylla dem. Skall dock i sammanhanget påpekas att Mats Einarsson (V) i sin redogörelse⁸ påpekar att han anser alla vallöften vara minst delvis uppfyllda:

”Jag är inte hundra procentigt säker, men jag skulle tro att samtliga punkter på ett eller annat sätt lyfts i riksdagsarbetet, antingen genom förslag i motion eller som /krav/bud/förslag i förhandlingarna med (s)-regeringen och (mp) kring budget och propositioner”

Mats lyfter här fram förhandlingarna med regeringen som exempel på situationer där vallöften tagits fram, men eftersom de dokument som dessa vallöften i sådana fall skulle redovisats på inte täcks av analysmaterialet så låter jag dessa ligga därhän. Klart är dock att Vänsterpartiet tog initiativ till att uppfylla de allra flesta av sina löften (i alla fall 87 %) och åtminstone 85 % av vallöftena bedömda som ”delvis uppfyllda” har bakgrund i minst en motion från partiet.

Nedan redovisas uppfyllandet efter ämnesområde:

Tabell 5. Vallöften fördelade efter grad av uppfyllnad och ämneskodning, Vänsterpartiet 1998

	Ekonomi	Arbetsmarknad	Miljö & Energi	Socialpol	Utrikespol	Utbildn.	Övrigt	Summa N
Uppfyllt	15 (46,9%)	1 (11,1%)	8 (66,7%)	13 (34,2%)	9 (60 %)	7 (87,5%)	1 (100 %)	54 (47 %)
Delvis Uppfyllt	12 (37,5%)	8 (88,9%)	3 (25 %)	19 (50 %)	3 (20 %)	1 (12,5%)	0	46 (40 %)
Ej Uppfyllt	5 (15,6%)	0	1 (8,3 %)	6 (15,8%)	3 (20 %)	0	0	15 (13 %)

Bortsett från kategorin ”Övrigt” är Utbildning det område där Vänsterpartiet lyckats påverka regeringen mest (rent procentuellt) Det område som där flest vallöften (rent numerärt) blivit uppfyllda är dock ekonomi, där 15 vallöften uppfylldes. Dock lyckas Vänsterpartiet inte uppfylla en majoritet av sina vallöften i de två viktigaste områdena (Ekonomi och Socialpolitik), dessutom finns det största antalet icke-uppfyllda vallöften i dessa kategorier.

Hur vallöftesuppfyllandet förhåller sig till medelkodningen ser vi härnedan:

Tabell 6. Vallöften fördelade efter grad av uppfyllnad och medelkodning, Vänsterpartiet 1998

⁸ Denna redogörelse gjordes per E-mail och finns att tillhandahålla av författaren om efterfrågan finns.

	Lagstiftning	Utgifter	Skatter	Policymål	Status Quo
Uppfyllt	26 (36,7%)	23 (50 %)	2 (20 %)	18 (78,2%)	3 (60 %)
Delvis Uppfyllt	35 (49,3%)	19 (41,3%)	5 (50 %)	4 (17,5%)	1 (20 %)
Ej Uppfyllt	10 (14 %)	4 (8,7 %)	3 (30 %)	1 (4,3 %)	1 (20 %)

Policymål- och Status Quo-löften är uppenbarligen enklare att uppfylla än andra löften, något som ger stöd åt Thomson (Thomson 2001, s.176). Svårast för Vänsterpartiet har det tydligen varit att påverka skatterna och lagstiftningen.

5.2 Miljöpartiets vallöftesuppfyllande 1998-2002

Miljöpartiet gav inför valet 1998 trettio två explicita vallöften i sitt valmanifest. Av dessa 32 lyckades man infria 12 st d.v.s. 37,5% medan man aktivt försökte infria 15 (46,9%) av de övriga. För de resterande 5 vallöften, alltså 15,6%, gjordes ingen offentlig handling i vare sig riksdag eller regering.

Det ämnesområde som Miljöpartiet lyckades påverka regeringens politik mest i var ekonomin, där hela 71,4% av löfterna infriades. I utrikespolitiken lyckades man dock inte påverka regeringen i någon större utsträckning (0 %).

I tabellen nedan redovisas samtliga ämnesområdens vallöftesuppfyllnad:

Tabell 7. Vallöften fördelade efter grad av uppfyllnad och ämneskodning, Miljöpartiet 1998

	Ekonomi	Arbetsmarknad	Miljö & Energi	Socialpol	Utrikespol	Summa N
Uppfyllt	5 (71,4%)	1 (25 %)	2 (28,5%)	4 (40 %)	0	12 (37,5%)
Delvis Uppfyllt	1 (14,3%)	3 (75 %)	4 (57,1%)	4 (40 %)	3 (75 %)	15 (46,9%)
Ej Uppfyllt	1 (14,3%)	0	1 (14,3%)	2 (20 %)	1 (25 %)	5 (15,6%)

Anmärkningsvärt är den höga uppfyllnadsgraden för de ekonomiska löfterna. Anledningen till dessa höga siffror kan bl.a. vara kopplat till den ”gröna skatteväxlingen”, som genomfördes under mandatperioden. Anmärkningsvärt är också miljö & energilöfterna där enbart 2 löften infriades. Miljöpartiets ”hjärtefråga” kan alltså ha förbisetts av regeringen under mandatperioden, vilket kan ses som ett ifrågasättande av Thomson, att löften i områden som partiet ifråga betonar mest, torde uppfyllas i större utsträckning än andra (Thomson 2001, s.176). Nedan redovisas hur löftesuppfyllandet förhåller sig till medlen.

Tabell 8. Vallöften fördelade efter grad av uppfyllnad och medelkodning, Miljöpartiet 1998

	Lagstiftning	Utgifter	Skatter	Policymål	Status Quo
Uppfyllt	3 (21,4%)	5 (55,6%)	3 (50 %)	2 (28,6%)	0
Delvis Uppfyllt	10 (71,4%)	1 (11,1%)	2 (33,3%)	3 (42,8%)	1 (100 %)
Ej Uppfyllt	1 (7,1 %)	3 (33,3%)	1 (16,7%)	2 (28,6%)	0

Vi ser att vallöften om utgifter och skatter varit det som Miljöpartiet lyckats bäst med att infria under mandatperioden, vilket som sagt kan förklaras i den gröna skatteväxlingen. Även här visar det sig att lagstiftningen är svår att påverka,

vilket tyder på att regeringen varit restriktiv med stödpartiernas inflytande på lagstiftningen. Dock har alltså utgifter varit antingen ett område där regeringen och stödpartierna varit överens från början, eller antingen ett område där stödpartierna i budgetförhandlingarna lyckats bäst med att föra igenom sina löften. Viktigt att påpeka i sammanhanget är också att Miljöpartiet (i synnerhet i lagstiftningskategorin) lade fram många motioner i syfte att uppfylla sina vallöften. I 11 fall av 15 är detta grunden till bedömningen Delvis uppfyllt. Det är med andra ord svårt att motionera fram en lagändring som stödparti (såsom antagligen också är för oppositionspartierna).

Sammanfattningsvis kan vi se att 148 vallöften gavs av Vänsterpartiet och Miljöpartiet tillsammans under mandatperioden, varav 66 uppfylldes, 62 togs initiativ till att uppfylla och 20 förblev helt ouppfyllda. Hur båda partiernas sammanlagda löftesuppfyllande fördelades ämnesvis redovisas nedan.

Tabell 9. Vallöften fördelade efter grad av uppfyllnad och ämneskodning, Vänsterpartiet & Miljöpartiet98

	Ekonomi	Arbetsmarknad	Miljö & Energi	Socialpol	Utrikespol	Utbildn.	Övrigt	Summa
Uppfyllt	20 (51,3%)	2 (14,3%)	10 (52,6%)	17 (35,4%)	9 (47,4%)	7 (87,5%)	1 (100 %)	66 (47 %)
Delvis Uppfyllt	13 (33,3%)	12 (85,7%)	7 (36,8%)	23 (47,9%)	6 (31,6%)	1 (12,5%)	0	62 (40 %)
Ej Uppfyllt	6 (15,4%)	0	2 (10,6%)	8 (16,6%)	4 (21 %)	0	0	20 (13 %)

Återigen ser vi att löften i områden som Miljö & Energi och Ekonomi (skatter m.m.) uppfylls i hälften av fallen, medan ett område som inte vanligtvis förknippas med Vänster- eller Miljöpartiet; Utbildning, åtnjuter 87 % uppfyllande. Återigen visar detta att Thomsons teser inte alltid håller (Thomson 2001, s.176). Intressant vore även att jämföra dessa resultat med tidigare forskning om stödpartier, nämligen Artés & Bustos' studie av CiU i Spanien mellan 1989-2004.

För att kunna jämföra dessa behöver vi dock ändra lite i kriterierna för Delvis Uppfyllt, då Artés & Bustos betecknar ”Partially Fullfilled” som enbart att målet uppnåtts till viss del, inte att partiet i fråga exempelvis måste ha lagt fram motion i kammaren i syfte att uppfylla löftet. Just därför behöver vi sortera om så att de löften som bedömts ”Delvis Uppfyllt” enbart inhyser de löften där målet delvis har nåtts. De löften där motioner framlagts kommer således att bedömas ”Ej Uppfyllt”. En sådan jämförelse mellan CiU:s vallöftesuppfyllande 1989-2004 och Vänster- och Miljöpartiets vallöftesuppfyllande 1998-2002 ser vi nedan:

Tabell 10. Vallöften fördelade efter grad av uppfyllnad och parti/mandatperiod

	CiU 89-93	CiU 93-96	CiU 96-00	CiU 00-04	V 98-02	Mp 98-02	S 98-02*
Uppfyllt	31 (19,4%)	85 (40 %)	117 (46,4%)	67 (28,5%)	54 (47 %)	12 (37,5%)	77-80 (87-91%)
Delvis Uppfyllt*	14 (8,7%)	22 (10,5%)	30 (11,9%)	30 (12,8%)	7**(6 %)	4** (12,5%)	3-5 (2-5%)
Ej Uppfyllt*	115 (71,9%)	105 (49,5%)	105 (41,7%)	138 (58,7%)	54** (47 %)	16** (50 %)	5-6 (5-7%)
Totalt	160 (100 %)	212 (100 %)	252 (100 %)	235 (100 %)	115 (100 %)	32 (100 %)	93 (100 %)**

Uppfyllt + Delvis Uppfyllt	45 (28,1%)	107 (50,5%)	147 (58,3%)	97 (41,3%)	61 (53 %)	16 (50 %)	80-85 (91- 96%)
----------------------------------	------------	----------------	----------------	------------	-----------	-----------	--------------------

Svenska Socialdemokraterna togs också med i tabellen som en jämförelse med ett parti som satt ensamma i minoritetsregering under samma mandatperiod (Naurin 2007, s.17). Påpekas bör också att under perioden 89-93 samt 00-04 ingick CiU inte i regeringssamarbetet i spanska parlamentet (Artés & Bustos 2008, s.307f). Detta innebär att man inte bör förvänta sig höga siffror av uppfyllnad från CiU under dessa perioder enligt Thomson (Thomson 2001, s.173). Mycket riktigt ser vi också de lägsta siffrorna för uppfyllelse under dessa perioder. Vad beträffat Vänster- och Miljöpartiet så står de sig bra mot sin spanska motpart, alla tre partier ligger på runt 50 % i vallöftesinfriande under sina perioder i regeringssamarbetet. Socialdemokraternas siffror* visar också att regeringspartiet uppfyller betydligt fler vallöften än sina stödpartier under samma period, men detta är kanske ingen överraskning. Vi kan alltså se en trend i att stödpartier tycks infria den knappa majoriteten av sina vallöften, i vart fall i perioder med minoritetsregeringar.

* Preliminära resultat

** Resultaten baserar sig alltså på; att de vallöften som bedömts som delvis uppfyllda i kriteriet att partiet i fråga enbart lagt fram motion i kammaren i syfte att uppfylla vallöftet, i denna jämförelse nu bedöms som Ej Uppfyllt. Endast de löften som bedömts som delvis uppfyllt av anledningen att målet i sig delvis uppfyllts, anses i denna jämförelse som delvis uppfyllt.

6 Reflektioner och Slutsats

De svenska stödpartierna lyckades alltså under mandatperioden 1998-2002 att infria nästan hälften av sina vallöften, och visade stor ambition i att infria åtminstone 40 % till. Det finns med andra ord ingen anledning att tro att vare sig Vänster- eller Miljöpartiet blev marginaliserade av regeringen under perioden. Man visade istället tvärtom att en majoritet av partiets vallöften påverkade regeringens politik, vilket visar att stödpartier i allra högsta grad kan infria vallöften utan att sitta i regeringen. Visserligen visar resultaten att regeringspartier har lättare att genomföra sina vallöften än stödpartierna, men myten om att stödpartier enbart är nickedockor och ja-sägare kan med detta spräckas.

Vänster- och Miljöpartiet visar också att man verkligen värnar om sina vallöften, då man till 40 % av fallen lagt fram motioner i kammaren i syfte att uppfylla dem. Samtidigt märker vi att dessa sällan eller aldrig får stöd i riksdagen, vilket visar att stödpartiernas inflytande i första hand sker i överläggningarna med regeringen bakom stängda dörrar. Mats Einarsson påpekade just detta och framtida studier av svenska stödpartier kanske bör fokusera mer på vad som faktiskt sades bakom dessa dörrar. Först då kan vi få en helt rättvis bild av hur stort faktiskt inflytande stödpartierna innehade. Denna studie kan dock endast ge en bild av det offentliga beslutfattandet, de vallöften som faktiskt blivit uppfyllda i offentlig skrift. Diskussion kan ju ske om huruvida detta material faktiskt mäter vallöftesuppfyllandet, eftersom det inte säger något om hur vallöftena nått sina mål och de personer som berörs av dem. Det säger heller ingenting om huruvida partierna själva anser dem uppfyllda, något som Naurins studie (Naurin 1999) tog till vara på genom att basera materialet på informantintervjuer med berörda politiker. Samtidigt gör den här studien i kanske större utsträckning anspråk på en mer objektiv bild av vallöftesuppfyllandet och går mer i led med hur tidigare forskning gått till väga. Vi kan se att resultatet (i viss modifierad form) kan jämföras med exempelvis Artés & Bustos' (2008) studie i spanska stödpartiers vallöftesuppfyllande, där vi även kan dra slutsatsen att likheter i resultaten finns. Även om vallöftesforskningen kanske i huvudsak hittills (och i framtiden) i största utsträckning fokuserar sig på regeringspartier (minns Thomson 2001, s.173), så är fortsatt forskning om stödpartiers vallöftesuppfyllande högst relevant. Som vi sett är dessa inte alltid marginaliserade av en dominant enpartiregering. Stödpartiernas roll är nog större än vad man tror och författaren hoppas att denna studie har bidragit till en mer nyanserad och balanserad bild av stödpartiernas roll i det demokratiska systemet.

7 Referenser

7.1 Primärmaterial

Vänsterpartiet: Valplattform 1998 Antagen av vänsterpartiets kongress i Luleå, januari 1998

Miljöpartiet de Gröna: Valmanifest 98- Valmanifest antaget av kongressen 980523

7.2 Litteratur

Andersson, Jonas, 2006 *"Mediebilden av vallöften – vad talar för att media utgör en förklaringsfaktor till väljarnas misstroende mot vallöften?"* Uppsats på C-kursen i statsvetenskap, Göteborgs Universitet, Statsvetenskapliga Institutionen

Artés, Joaquín – Bustos, Antonio, 2008. *"Electoral promises and minority governments: An empirical study"*, European Journal of Political Research årg. 2008 nr 47, s. 307–333

Fishel, Jeff, 1985, *"Presidents and promises"*. Washington: Congressional Quarterly Inc.

Kalogeropoulou, Efthalia, 1989. *"Election promises and government performances in Greece: PASOK's fulfillment of its 1981 election pledges"*, European Journal of Political Research årg. 1989 nr.17 s. 289-311.

Klingemann, Hans-Dieter – Hofferbert, Richard I. – Budge, Ian, 1994. *"Parties, policies and democracy"*. Westview press, Inc.

Naurin, Elin, 1999 *"De lovar runt men håller tunt"* Masterexamensarbete, Göteborgs Universitet, Statsvetenskapliga Institutionen

Naurin, Elin, 2001. "Dom lovar guld och gröna skogar, men sen?", s.151-162 i Weibull, Lennart (red.) - Holmberg, Sören, 2001. *Land, Du välsignade? : SOM-undersökningen 2000*. Göteborg : SOM-institutet, Univ.

Naurin, Elin, 2006."Kan vi lita på våra politiker?", s. 162-175 i Bäck, Hanna – Gilljam, Mikael (red.), 2006. *Valets mekanismer*, Malmö: Liber

Naurin, Elin, 2007. "*The Promising Democracy - Election promises and public opinion in strong minority single party government: the Swedish context*". 8 September 2007, (Paper (PP269) prepared for delivery at the 4th ECPR General Conference, Pisa, Italy, 6-8 September 2007)

Oscarsson, Henrik, 2007. "*Forskningsprogram Att hålla ord: partiets löftesgivande och löftesuppfyllande*". Ansökan om forskningsbidrag Vetenskapsrådet, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs Universitet. 27 April 2007.

Pomper, Gerald M. – Lederman, Susan S. 1980, "*Elections in America. Control and Influence in democratic politics*". New York: Longman Inc

Rallings, Colin, 1987 "The influence of election programmes: Britain and Canada 1945-1979" i Budge, Ian (red.) - Robertson, David – Hearl, Derek, 1987. *Ideology, Strategy and party change: Spatial analyses of post-war election programmes in 19 democracies*, Cambridge: Cambridge university press.

Robertson, D. 1976. "*A theory of party competition*". London: JohnWiley & Sons.

Rose, Richard, 1980. "*Do parties make a difference?*" Chatham: Chatham house publishers, Inc.

Royed, Terry J. 1996 "*Testing the mandate model in Britain and the United states: Evidence from the Reagan and Thatcher Eras*". British journal of political science årg. 1996 nr 26, s. 45-80

Shaw, Carolyn M. 1998, "*President Clinton's first term: matching campaign promises with presidential performance*", Congress & the presidency vol.25 nr 1 1998

Thomson, Robert, 2001. "*The programme to policy linkage: The fulfilment of election pledges on socio-economic policy in the Netherlands, 1986–1998*", European Journal of Political Research årg. 2001 nr 40, s. 171–197